

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Β΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Σοφοκλέους, «Αντιγόνη», Α΄ Επεισόδιο: στ. 162-210

Τίτλος:

**«Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με
αφορμή την *Αντιγόνη* του Σοφοκλή»**

Συγγραφή: ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΛΚΑΣ

Εφαρμογή: ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΛΚΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού
& Αθλητισμού

MIS: 296579 – Π.3.2.5: Πιλοτική εφαρμογή σεναρίων

Β' Λυκείου «Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με
αφορμή την Αντιγόνη του Σοφοκλή»

Σελίδα 2 από 4

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με αφορμή την *Αντιγόνη* του Σοφοκλή.

Εφαρμογή σεναρίου

Λάμπρος Πόλκας

Δημιουργία σεναρίου

Λάμπρος Πόλκας

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Από 27-03-2014 έως 25-5-2014

Σχολική μονάδα

1ο Πρότυπο Πειραματικό Γενικό Λύκειο Αθηνών, «Γεννάδειο»

Διδακτική / θεματική ενότητα

Σοφοκλέους, «Αντιγόνη»: Α΄ Επεισόδιο, στ. 162 – 210 [πρβλ. 21-99, 450-470, 999-1032, 1192-1205].

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

11±12 διδακτικές ώρες (σε διάστημα 4±5 εβδομάδων)

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εκτός σχολείου: κατ' οίκον εκτέλεση εργασιών.

II. Εικονικός χώρος: Google Docs – Flickr.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον δάσκαλο:

- Εμπειρία στην οργάνωση και διαχείριση ομαδοσυνεργατικών σχημάτων διά ζώσης και εξ αποστάσεως.
- Δεξιότητες στη διαχείριση και τη δημιουργία εγγράφων Google.
- Συστηματική προηγούμενη μελέτη, εύρεση και σύνταξη κειμενικού και εικονιστικού υλικού σε ψηφιακή μορφή, που θα χρησιμοποιήσουν οι μαθητές στην εκτέλεση των εργασιών τους.

Για τον μαθητή:

- Γνώση διδαγμένων ενοτήτων και χωρίων της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή που αναφέρονται στην τιμή και ατίμωση του νεκρού.
- Εμπειρία στη σύνταξη συνεργατικών κειμένων εξ αποστάσεως μέσω των εγγράφων Google.
- Δεξιότητες στη διαχείριση και τη δημιουργία εγγράφων Google και εικόνων στο Flickr
- Πρόσβαση στα έγγραφα Google και Flickr με προσωπικούς λογαριασμούς, όπου συνεπεξεργάζονται προδιαμορφωμένα αρχεία από τον εκπαιδευτικό.
- Τεχνικές δεξιότητες στη διαχείριση εικόνων στο διαδίκτυο.
- Κατοχή προσωπικού υπολογιστή για την εκτέλεση εργασιών στο σπίτι.

Το σενάριο αυτό συντάχθηκε και εφαρμόστηκε σε μαθητές που έχουν πολύ ικανοποιητικές επιδόσεις σε ερμηνευτικά θέματα του κειμένου της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή, αλλά δεν δείχνουν ιδιαίτερη προθυμία να κατασκευάζουν με πολλά τεχνολογικά εργαλεία δικές τους, ανανεωτικές και πολυτροπικές συνθέσεις. Αρκούνται στη μελέτη και ερμηνεία των αρχαιοελληνικών κειμένων και στην

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

εικονογράφησή τους, αξιοποιώντας περιβάλλοντα συνεργατικής γραφής με διακειμενικούς συνδέσμους, με τα οποία είναι ήδη εξοικειωμένοι.

Υλικοτεχνική υποδομή σχολικής μονάδας:

Στο εργαστήριο πληροφορικής ένας κεντρικός εξυπηρετητής, με τον οποίο συνδέονται, μέσω τοπικού δικτύου, έξι υπολογιστικοί σταθμοί εργασίας των μαθητών. Όλοι οι υπολογιστές (με Windows Χρ και άνω) έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη

Το σενάριο στηρίζεται

Λάμπρος Πόλκας: «Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με αφορμή την *Αντιγόνη* του Σοφοκλή», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Β΄ Λυκείου.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο εφαρμοσμένο αυτό σενάριο οι μαθητές συνεργάστηκαν στο περιβάλλον των εγγράφων Google και δημιούργησαν ανά ομάδες (με βάση προδιαμορφωμένο κατά κανόνα κειμενικό και εικονιστικό υλικό από τον εκπαιδευτικό) ψηφιακά, εικονογραφημένα μικροκείμενα. Τα συνεργατικά μικροκείμενα εικονογραφήθηκαν με την αξιοποίηση ψηφιακών συλλογών με εικόνες και εστίασαν, κατά κύριο λόγο, στο πώς το διπλό θέμα, της έντιμης ταφής του Έτεοκλή και της ατίμωσης του νεκρού Πολυνείκη, κυκλοφορεί σε προγενέστερα και μεταγενέστερα της «Αντιγόνης» «κείμενα» της αρχαιοελληνικής γραμματείας. Οι καταβολές του διπλού θέματος (στο έπος και εν μέρει στην αρχαϊκή λυρική ποίηση), οι προβολές του (στην αττική

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πεζογραφία και την τραγωδία) καθώς και η πρόσληψή του (σε ενδεικτικές νεοελληνικές μεταφράσεις) συγκρίθηκαν, άμεσα ή έμμεσα, με σχετικά χωρία της σοφοκλείας «Αντιγόνης» που αναφέρονται στην τιμή και ατίμωση του Ετεοκλή και του Πολυνείκη. Στην εισαγωγή συγκρίσεις και διασταυρώσεις του θέματος της τιμής και ατίμωσης των νεκρών έγιναν με τη σύγχρονη βίαιη και πολεμική πραγματικότητα. Οι συνεργατικές εργασίες των μαθητών αναρτήθηκαν στο [ιστολόγιο](#) του μαθήματος.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το ζήτημα της τιμής του Ετεοκλή και της ατίμωσης του Πολυνείκη, όπως εκφωνείται στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή διπλά, έμμεσα από την ομώνυμη ηρωίδα και άμεσα από τον Κρέοντα, είναι για την έρευνα ρευστό και αμφίσημο (Hester 1971, Rosivach 1983, Harris 2006). Αυτό σημαίνει, ειδικότερα, ότι τόσο η επιδοκιμαστική στάση της Αντιγόνης, που επιχειρεί την έντιμη ταφή του Πολυνείκη, όσο και απαγόρευση της ταφής του ιερόσυλου και προδότη της Θήβας από τον Κρέοντα δεν επιδέχονται βιαστικές και μονοσήμαντες απαντήσεις. Ο τραγικός ποιητής θέτει το διπλό θέμα της τιμής και ατίμωσης του νεκρού υπό διαπραγμάτευση, μέσα σε ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο (ιδεολογικό, πολιτικό και θρησκευτικό), όπου προ-πολιτικές και αρχαϊκές ιδέες, αξίες και λειτουργίες αντιπαρατίθενται στην αρχή και συμφιλιώνονται εξ υστερού με τις αντίστοιχες, ορθολογικές και πολιτικές, της περίκλειας κλασικής εποχής (Kawalko Roselli, 2006: 136).

Επιπρόσθετα, η διαπραγμάτευση αυτή δεν είναι μόνο δραματικό μοτίβο, που αποσκοπεί στην πρόκληση συγκίνησης του θεατή, αλλά και στοιχείο κοινωνικής και πολιτιστικής πρακτικής, αναπόσπαστα συνδεδεμένο στη διπλότητά του (ως τιμή και ατίμωση) με τις βιογλωσσικές εμπειρίες των ανθρώπων, που αποτυπώθηκαν σε προγενέστερα ή μεταγενέστερα της «Αντιγόνης» «κείμενα» με ποικίλους και

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

σύνθετους τρόπους. Είχε βέβαια παρατηρηθεί ότι, ως προς τη θεατρική της πλοκή, η «Αντιγόνη» είναι από τα πιο πρωτότυπα/κανονικά έργα της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας, ο μύθος της οποίας, στο σύνολό του, δεν έχει προκατόχους (Bugian, 184). Ωστόσο, όπως υποδεικνύεται στο προκείμενο σενάριο, το διπλό θέμα της τιμής και της ατίμωσης του νεκρού δεν προκαταβάλλεται μόνο (σε προβληματική έστω μορφή) στους αισχυλικούς «Επτά επί Θήβας». Ο Shapiro (2006) έχει δείξει πώς το θεατρικό σχήμα της «Αντιγόνης» «ταφή Ετεοκλή - κακοποίηση Πολυνείκη - ταφή Πολυνείκη» αντιστοιχεί, με τις χαρακτηριστικές του διαφορές, στο αφηγηματικό σχήμα της ομηρικής «Ιλιάδας» «ταφή Πατρόκλου – κακοποίηση Έκτορα – ταφή Έκτορα». Ενώ προβολές του διπλού θέματος συντηρούνται τόσο στην αττική πεζογραφία όσο και στην τραγωδία (Rosivach, 1983). Αν στη συζευκτική αντίθεση «ταφή – ατίμωση», ο θαμμένος νεκρός αποτελεί το οικείο, «ασημάδευτο» (unmarked), και για αυτό αναμενόμενο στα «κείμενα» και στην «πολιτισμένη» ζωή σκέλος, ο άταφος νεκρός είναι το εξαιρετικό, το «σημαδεμένο» (marked) και μη αναμενόμενο σκέλος, που μεταφέρει τον νεκρό από τον πολιτισμό στη φύση. Ωστόσο, σε πραγματολογικό επίπεδο, η «σημαδεμένη» ατίμωση του νεκρού, αν και σοκαριστική, δεν πρέπει να ήταν ξένη προς τις ευαισθησίες του αθηναϊκού ακροατηρίου, καθώς ο νόμος επέβαλλε οι προδότες να μένουν άταφοι μέσα στα όρια της Αττικής, και, παρά το γεγονός ότι μια οικογένεια μπορεί να έθαβε τους νεκρούς της έξω από τα όρια της πόλης, αυτοί χαρακτηρίζονταν «άταφοι» (Griffith 2000: 126).

Ο διάλογος, επομένως, της σοφόκλειας «Αντιγόνης» ως προς το διπλό θέμα με άλλα «κείμενα» της αρχαίας ελληνικής γραμματείας υφίσταται, και, σε αυτό το πλαίσιο, δεν θα ήταν υπερβολή να ισχυριστούμε και να υποδείξουμε στο σενάριο ότι το διπλό θέμα «τιμή και ατίμωση του νεκρού» συγκροτεί πολύπλοκο «μωσαϊκό παραθεμάτων», που «αφομοιώνει και μετασηματίζει άλλα κείμενα, ως διακειμενικότητα» (Kristeva, 1980 [1967]: 66). Εξάλλου, ο εμπρόθετα άταφος και

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

κακοποιημένος νεκρός σημάδεψε το παρελθόν και σημαδεύει το παρόν του πολιτισμού, δίνοντας αφορμές τόσο για «υψηλούς» λογοτεχνικούς μεταπλασμούς (Steiner, 2001) όσο και για «χαμηλότερες» συγκρίσεις με τη, νεότερη και σύγχρονη, πολεμική και βίαιη πραγματικότητα –από το Βιετνάμ μέχρι τα πρόσφατα τρομοκρατικά γεγονότα του Μαραθωνίου της Βοστώνης (Trietle 2000, Weiss-Krejci 2013: 286, Mendelsohn 2013).

Αλλά και στη σοφόκλεια «Αντιγόνη» η προβολή της ατίμωσης του προσωρινά έστω άταφου Πολυνείκη, όσο κι αν είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με την έντιμη ταφή του αδελφού του Ετεοκλή, ποιοτικά και ποσοτικά υπερέχει. Στο έργο ο δεύτερος, ο Ετεοκλής, έχει ήδη ταφεί με τις πρέπουσες τιμές, ενώ ο πρώτος, στον οποίο διεξοδικότερα και με έμφαση αναφέρονται τόσο η Αντιγόνη όσο και κυρίως στο διάγγελμά του ο Κρέοντας, παραμένει άταφος, για να κατασπαραχθεί από σκυλιά και όρνια. Εξακτινωμένη προς προηγούμενα και επόμενα «κείμενα» η προβεβλημένη ατίμωση του Πολυνείκη υποχρεώνει τον αναγνώστη, όχι ακριβώς να μειώσει το προφίλ του Κρέοντα ως απολυταρχικού ηγέτη, αλλά, επανασηματολογώντας τη διαταγή του, να τον επαναξιολογήσει, ερμηνεύοντας τη στάση του τουλάχιστον σε ένα πιο πολύπλοκο επίπεδο που έχει ισχυρή παρουσία τόσο στον μύθο όσο και στα «κείμενα» του τότε και του σήμερα.

Η διακειμενική προσέγγιση του διπλού θέματος στο συγκεκριμένο σενάριο υπολογίζει ωστόσο και στην παιδαγωγική διάσταση της διακειμενικότητας. Η οποία θεωρείται (Bloome & Egan-Robertson, 2004: 24) ως κοινωνική κατασκευή που στο εκπαιδευτικό περιβάλλον εντοπίζεται στην κοινωνική αλληλεπίδραση που αναπτύσσουν οι μαθητές ως αναγνώστες και συγγραφείς, είτε μεταξύ τους είτε με τα ίδια τα κείμενα και γενικότερα με τη γλώσσα. Αν, πιο συγκεκριμένα, οι ερμηνευτικοί διακειμενικοί δεσμοί αφορούν αναλογικές, ή ομοιωματικές, συνδέσεις ανάμεσα στη γλώσσα, την εικονογραφία, τους χαρακτήρες και τα θέματα σε ποικίλα γένη και είδη λόγου, οι παιδαγωγικοί διακειμενικοί δεσμοί αναφέρονται, ως επί το πλείστον, στον

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

διάλογο που αναπτύσσουν οι μαθητές μέσω των κειμένων, διαμοιραζόμενοι κοινές εμπειρίες και γνώσεις που ενισχύουν τις μεταξύ τους σχέσεις αποκλείοντας άλλες που δεν τους αντιπροσωπεύουν.

Σήμερα, εξάλλου, τα ψηφιακά μέσα και οι διαδικτυακές τεχνολογίες Web 2.0 διαμεσολαβούν στον μετασχηματισμό των πολυμορφικών διακειμενικών δεσμών σε υπερμεσικούς, παρέχοντας τη δυνατότητα στους μαθητές να συνδυάσουν, υπερκείμενα και πολυμέσα, προκειμένου να δημιουργήσουν σχέσεις ανάμεσα σε διαφορετικά σημειωτικά συστήματα, έννοιες και εργαλεία, καθώς επίσης να διερευνήσουν διαφορετικές όψεις και προοπτικές διαπραγμάτευσης ενός θέματος δουλεύοντας σε ομάδες. Τα έγγραφα Google συμβάλλουν, σε θεωρητικό και πρωτοβάθμιο ασφαλώς επίπεδο, προς την κατεύθυνση αυτή, ευνοώντας, σε μια κοινωνικο-πολιτιστική προοπτική, την εφαρμογή όψεων από την *εγκαθιδρυμένη μάθηση που καλλιεργείται με τα ομαδοσυνεργατικά σχήματα γραφής* (Educause Learning Initiative 2008, Conner 2008, Zhou, et al. 2012, Denton, 2012, Oxnevad 2013).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να ασκηθούν στη συγκριτική διερεύνηση ενός αρχαιοελληνικού κειμενικού θέματος, το οποίο παρουσιάζεται από διαφορετικές οπτικές γωνίες σε διεσπαρμένα, στον χρόνο και χώρο, είδη λόγου.
- Να μπορούν να παρακολουθούν, στα βασικά του σημεία, την εξέλιξη και τις μεταλλαγές που υφίσταται ένα κειμενικό θέμα, διαχρονικά και συγχρονικά, ανάλογα με το κειμενικό είδος, την εποχή του, καθώς επίσης τα μέσα στα οποία συντηρείται και με τα οποία προβάλλεται.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Να γνωρίσουν είδη λόγου της αρχαιοελληνικής γραμματείας εκτός του κανόνα του σχολικού προγράμματος στις μεταξύ τους διακειμενικές σχέσεις.
- Αποστασιοποιούμενοι από τα προσωπικά τους βιώματα, αξίες, εμπειρίες και πρότυπα ζωής, να καλλιεργήσουν αναγνωστικές δεξιότητες τέτοιες ώστε να μπορούν να κατανοούν περιεχόμενα από παρελθοντικά κειμενικά είδη λόγου που πραγματεύονται το ίδιο θέμα, το διαχειρίζονται ωστόσο με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με την επικοινωνιακή λειτουργία που επιτελούν στο πλαίσιο του δικού τους πολιτισμού.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η διάκριση ανάμεσα σε «έντιμους» και «άτιμους» νεκρούς αποτελεί συστατικό στοιχείο του δυτικού πολιτισμού, που θέτει προβλήματα και διλήμματα θρησκευτικά, ηθικά, πολιτικά.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να ασκηθούν στη συστηματική συνανάγνωση του αρχαιοελληνικού κειμένου με τη μεταφρασμένη εκδοχή του.
- Να ενισχύσουν τις προσληπτικές τους ικανότητες ως προς τη μετάφραση των κλασικών κειμένων, συνεκτιμώντας τον σχετικό της και αυτόνομο χαρακτήρα.
- Να προσλάβουν τη διαδικασία της μετάφρασης ως δημιουργική διαδικασία εμπλουτισμού του πρωτότυπου λόγου με νέα στοιχεία, που τον ενισχύουν και τον αναδεικνύουν εξασφαλίζοντας έτσι την επιβίωσή του.
- Να εφαρμόζουν το κατάλληλο συνταίριασμα οπτικών αναπαραστάσεων και κειμενικών θεμάτων.
- Να διατυπώνουν υπεύθυνες απόψεις για την ευστοχία των επιλογών των μεταφραστών και, γενικότερα, για την αποτελεσματικότητα των μεταφράσεων.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να ασκηθούν στη δημιουργική συνανάγνωση κειμενικών θεμάτων με τις εικονιστικές τους εκδοχές, συνειδητοποιώντας τη σχετική αυτονομία αλλά και τις αναλογίες της εικόνας προς τη γραφή.
- Να εντοπίζουν και να ερμηνεύουν διακειμενικές σχέσεις ανάμεσα σε διαφορετικά γένη και είδη λόγου, καλλιεργώντας την ικανότητά τους στο να κατασκευάζουν συνδέσεις ανάμεσα σε διαφορετικά θέματα, έννοιες και μέσα.
- Να αποκτήσουν κριτική επίγνωση για σχέσεις και δεσμούς που εντοπίζουν οι ίδιοι ή στους οποίους παραπέπονται από τρίτους.
- Να ενισχύσουν τις δεξιότητές τους στη συνεργατική παραγωγή λόγου, δουλεύοντας σε ομάδες και αξιοποιώντας διαδικτυακούς εκπαιδευτικούς πόρους ανάγνωσης, γραψίματος και οπτικών αναπαραστάσεων.
- Να επεξεργάζονται και να συνθέτουν πληροφορίες τις οποίες να μπορούν να εμπλουτίζουν, να βελτιώνουν και να αναθεωρούν μέσω του διαλόγου με τους συμμαθητές τους και της αλληλοδιόρθωσης.

Διδακτικές πρακτικές

Στο συνταγμένο σενάριο αναφερόταν ότι εφαρμόζονται διδακτικές πρακτικές με τις οποίες οι μαθητές:

- Ενισχύουν και βελτιώνουν τις δεξιότητες και την κουλτούρα τους στο συνεργατικό γράψιμο.
- Καλλιεργούν δεξιότητες διαλογικής και κριτικής επεξεργασίας και παρουσίασης του υλικού το οποίο μελετούν για να δημοσιεύσουν.
- Διαμορφώνουν ανεκτική και θετική στάση απέναντι στην άποψη των άλλων, που μπορεί να διαφέρει από τη δική τους.
- Αυτενεργούν, στο πλαίσιο κοινοτήτων μάθησης, και παίρνουν πρωτοβουλίες προκειμένου να βελτιώσουν την εργασία τους και να συνθέσουν κείμενα πρωτότυπα που τους εκφράζουν.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στο πλαίσιο αυτό, ο εκπαιδευτικός υιοθετεί αόρατες όψεις παιδαγωγικής πρακτικής όπου, οπισθοχωρώντας από το προσκήνιο της διδασκαλίας, λειτουργεί ως σχεδιαστής της προσπάθειας των μαθητών και ενορχηστρωτής των δραστηριοτήτων τους, παρέχοντάς τους ουσιαστικά κίνητρα για την εμπλοκή τους και την ολοκλήρωση των σκοπών του σεναρίου.

Ωστόσο, κατά την εφαρμογή του σεναρίου προέκυψαν κυρίως ως προς το συνεργατικό γράψιμο τα επόμενα ζητήματα-προβλήματα:

- Οι περισσότερες διορθωτικές παρεμβάσεις, που γινόντουσαν από τους μαθητές, αφορούσαν τη μορφή και όχι το περιεχόμενο των συνταγμένων μικροκειμένων.
- Η αρχή της συνεργασίας στο γράψιμο των κειμένων δεν ήταν τόσο αυθόρμητη από τα μέλη των ομάδων, αλλά γινόταν μάλλον συντονισμένα. Οι μαθητές, δηλαδή, ερχόντουσαν πρώτα σε συνενόηση μεταξύ τους για το πότε θα μπουν στο περιβάλλον των εγγράφων Google, και μετά έγραφαν κατά ομάδες τα κείμενα που τους αντιστοιχούσαν.
- Η συνεργασία τους ήταν ως επί το πλείστον διαδοχική και όχι παράλληλη. Δηλαδή, πρώτα ένας μαθητής έγραφε κυρίως μια παράγραφο και στη συνέχεια κάποιος άλλος της ίδιας ομάδας συνέχιζε ή διόρθωνε το κείμενο.
- Υπήρχε μια γενικότερη έλλειψη διάθεσης στην αλληλοδιόρθωση. Περισσότερο συχνή ήταν η πρόσθεση τμημάτων κειμένου παρά η διαγραφή τους. Γενικότερα, οι μαθητές δεν επιθυμούσαν να διαγράψουν τις απόψεις των συμμαθητών τους.
- Συχνά οι μαθητές έδιναν την εντύπωση ότι τους ενδιέφερε αυτό που οι ίδιοι έγραφαν παρά η συνεργασία τους με τους συμμαθητές τους. Αν και γνώριζαν πως τα έγγραφα Google ευνοούν τη συνεργατική γραφή, εντούτοις δεν φαίνεται να την εμπιστεύονται και να την υιοθετούν στην πράξη.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Στις περιπτώσεις που ο διαχειριστής εκπαιδευτικός δεν παρενέβαινε με σχόλια στα κείμενα των μαθητών, το περιεχόμενο αποτέλεσμα των κειμένων ήταν εξαιρετικά φτωχό. Επίσης και η συνεργασία. Γενικότερα, διαπιστώθηκε ότι ποιοτικά κείμενα παράγονται από τους μαθητές με την έγκαιρη και συστηματική καθοδήγηση του εκπαιδευτικού.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Κατά τη διδασκαλία της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή η τιμή της ταφής που αποδίδεται από τον Κρέοντα στον υπερασπιστή της πόλης του Ετεοκλή διαχωρίζεται από την ατιμωτική που επιφυλάσσει ο άρχοντας της Θήβας για τον προδότη και ιερόσυλο αδελφό του Πολυνείκη. Η διάκριση αυτή αξιολογείται θετικά υπέρ της Αντιγόνης, που αναλαμβάνει λαθραία, με την πράξη της ταφής, την αποκατάσταση της τιμής του Πολυνείκη, με αποτέλεσμα η διαταγή του Κρέοντα να μείνει ο ιερόσυλος και προδότης της Θήβας άταφος, λεία στα σκυλιά και τα όρνια, να εμφανίζεται εντελώς αδικαιολόγητη, ασεβής, υβριστική και απάνθρωπη. Σε αυτή την προοπτική, ο Κρέοντας είναι εξ αρχής μέχρι τέλους στην «Αντιγόνη» τυραννική μορφή, στον βαθμό μάλιστα που δεν επιτρέπει την ταφή του ιερόσυλου και προδότη έστω εκτός των ορίων της Θήβας.

Το ενδεχόμενο περί του αντιθέτου, ότι δηλαδή ο Κρέοντας θα μπορούσε παρά ταύτα να επιτρέψει την ταφή έξω από τα όρια της πόλης, συνιστά σοφιστεία, στον βαθμό που δεν δηλώνεται πουθενά στο έργο κάτι τέτοιο και δεν αναφέρεται από κανέναν, ακόμη και από τον μάντη Τειρεσία. Εξάλλου, η εικόνα του αυταρχικού και απολυταρχικού ηγέτη της Θήβας δεν μπορεί να δικαιολογήσει γιατί τελικά ο Πολυνείκης θάβεται από τον ίδιο στην πατρίδα (Oudemans & Lardinois, 1987: 162). Χρειάζεται, επομένως, οι μαθητές να διαμορφώσουν για το θέμα της ατίμωσης του νεκρού, και για τον Κρέοντα που την επιβάλλει, μια διαφορετική, πιο σύνθετη και

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

δικαιολογημένη από τα κείμενα, άποψη, που να τεκμηριώνει το διάγγελμά του για τη διπλή του διαταγή ως προς τους δύο αδελφούς.

Στο σενάριο αυτό οι μαθητές, κατά πρώτο λόγο, αναλαμβάνουν να διερευνήσουν αν, κατά πόσο και πώς στην πλήρη διάζευξη της τιμής του νεκρού Ετεοκλή από την ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη υπάρχουν περιθώρια σύζευξης, και, κατά δεύτερο λόγο, να διερευνήσουν τις προϋποθέσεις εκείνες κάτω από τις οποίες η απόφαση του Κρέοντα θα μπορούσε να αποδειχθεί, εν μέρει τουλάχιστον, επιβεβλημένη. Η αντιμετώπιση των δύο αυτών προβληματικών περιοχών γίνεται με τη διακειμενική προσέγγιση του διπλού θέματος της τιμής και της ατίμωσης του νεκρού σε προγενέστερα και μεταγενέστερα κείμενα και πόρους της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και του πολιτισμού. Και όχι μόνο αυτό: ενδεικτικές ανακλάσεις του διπλού θέματος στη σύγχρονη «πολεμική» πραγματικότητα / επικαιρότητα συνεισφέρουν στο να γίνει αντιληπτό ότι τιμή και ατίμωση του νεκρού είναι δομικά στοιχεία της «ανθρωπιάς» και μαζί της «απανθρωπιάς» του δυτικού πολιτισμού.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Θεματικός πυρήνας της διακειμενικής προσέγγισης του διπλού θέματος της τιμής και της ατίμωσης του νεκρού στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή αποτελεί καταρχήν το διάταγμα του Κρέοντα (στ. 162-210). Ωστόσο, αντιμετωπίζεται αυτό στη σχέση του τόσο με την προηγούμενη ανακοίνωση της Αντιγόνης στην Ισμήνη ότι θα θάψει τον αδελφό της Πολυνείκη (στ. 21-99) όσο και με την μετέπειτα απολογία της στον Κρέοντα ότι τον έθαψε, υπακούοντας στους νόμους των θεών και του κάτω κόσμου (στ. 450-470). Λαμβάνονται, επίσης, υπόψη τόσο η δήλωση του μάντη Τειρεσία σχετικά με τις ολέθριες συνέπειες της απόφασης του Κρέοντα να αφήσει τον Πολυνείκη άταφο (στ. 999-1032), όσο και η αποκάλυψη του Αγγέλου στην Ευρυδίκη

(1192-1205) ότι ο βασιλιάς της Θήβας, αργά έστω, απέδωσε τις πρέπουσες τιμές ταφής σε αυτόν.

Στο προκείμενο επίσης σενάριο προβληματοποιείται ο διδακτικός στόχος του μαθήματος «Να επισημάνουν [οι μαθητές] το βασικό πρόβλημα της τραγωδίας, που δημιουργείται από τη στάση των ηρώων απέναντι στην οφειλόμενη τιμή προς τους νεκρούς» ([Οδηγίες, σ. 38](#)), υπό την έννοια ότι η τιμή προς τους νεκρούς μέσα στο έργο δεν είναι τελεσίδικα και εξ αρχής “οφειλόμενη”. Εφαρμόζεται, ωστόσο, ο αμέσως επόμενος διδακτικός στόχος του μαθήματος ([Οδηγίες, αυτόθι](#)), ο οποίος διορθώνει προφανώς τον προηγούμενο: «Να αποφύγουν [οι μαθητές] την ερμηνεία της τραγωδίας σε επίπεδο σχηματικό και αφηρημένο-ιδεολογικό, ως σύγκρουση π.χ. γραπτών και αγράφων νόμων, πολιτείας και οικογένειας κ.ά».

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο προκείμενο σενάριο, αν και εξυπηρετεί ως επί το πλείστον κειμενοκεντρικές και διακειμενικές ανάγκες, δεν είναι πρόσθετο βιβλίο, αλλά περιβάλλον πρακτικής γραμματισμού των μαθητών, που αλλάζει την υπάρχουσα λογική διδακτικής και παιδαγωγικής προσέγγισης της «Αντιγόνης», επειδή δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές:

- Να διαχειριστούν υλικό με τρόπους που δεν μπορούν να εφαρμοστούν στα παραδοσιακά μέσα, αξιοποιώντας διαλογικά και διερευνητικά περιβάλλοντα εργασίας.
- Να αναπτύξουν ή να καλλιεργήσουν κατάλληλες δεξιότητες κριτικής επεξεργασίας, σύνθεσης και παρουσιάσής του.
- Να δημιουργήσουν εικονογραφημένα κείμενα, αξιοποιώντας δύο σημαντικούς σημειωτικούς πόρους (το κείμενο με την εικόνα), που έχουν πραγματικούς αποδέκτες.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Να συνεργάζονται σε πραγματικό χρόνο διαπραγματευόμενοι θέματα από διαφορετικές οπτικές.
- Να δοκιμάζουν συνεργατικές διαδικασίες και σχήματα γραφής, σχολιάζοντας στο πλαίσιο των ομάδων τις εργασίες τους, να τις διορθώνουν και να αναστοχάζονται την ποιότητα των αποτελεσμάτων τους.

Αναφέρθηκαν ωστόσο στην προηγούμενη ενότητα «διδασκτικές πρακτικές» τα ζητήματα-προβλήματα που προέκυψαν κατά την εφαρμογή του σεναρίου ως προς την αξιοποίηση των ΤΠΕ και ειδικότερα των εγγράφων Google στη συνεργατική σύνταξη των κειμένων από τους μαθητές.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Δραματική Ποίηση Β΄ Λυκείου Γενικής Παιδείας - Σοφοκλέους, *Τραγωδία: «Αντιγόνη», Α΄ Επεισόδιο: στ. 162-210* [Ψηφιακό Σχολείο]. Βλ., επίσης, μεμονωμένους [τους στίχους 162-210](#) από το σχολικό βιβλίο σε μετάφραση Κ. Χ. Μύρη [GoogleDocs].

Θουκυδίδη, «Περικλέους *Επιτάφιος*» Γ΄ Λυκείου:

-[Κεφάλαιο 34](#)

-[Κεφάλαιο 37](#).

-[Μετάφραση κειμένου](#)

[Ομηρικά Έπη: «Ιλιάδα» Β΄ Γυμνασίου](#). Βλ., επίσης, στο ψηφιακό σχολικό βιβλίο, [ραψωδία Ω, στ. 678-805](#), Διαθεματικές Δραστηριότητες – Σχέδια Εργασίας: 1, τρίτος υπερσύνδεσμος από το Πρόσθετο ψηφιακό υλικό στο πλαίσιο του ψηφιακού εμπλουτισμού σχολικών βιβλίων από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: [«Τα ταφικά έθιμα στη μυκηναϊκή εποχή: υλικό για τη δραστηριότητα»](#).

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

- Γρυπάρης, Ι. Ν. 1900. *Οι τραγωδίες του Σοφοκλέους. Ι: Αντιγόνη*: [στ. 162-210, Ηλέκτρα, Αίας, Τραχίνια](#). Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» [GoogleDocs].
- Καργάκος, Σ. 1998. *Λυκούργος. «Κατά Λεωκράτους»*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Αθήνα: Κάκτος. Απόσπασμα: [«Κατά Λεωκράτους» 111-114](#) [GoogleDocs].
- Κουσουνέλος, Γ. 1992. *Πλάτων. «Νόμοι»*, τόμ. 5. Αθήνα: Κάκτος. **Απόσπασμα: [Νόμοι Κρέων και Αντιγόνη \(ερμηνευτική προσέγγιση\)](#)**. Απόσπασμα από το έργο του Winnington – Ingram, R. P. 1999. *Σοφοκλής: Ερμηνευτική προσέγγιση*. Μτφρ. Ν. Κ. Πετρόπουλος & Χ. Π. Φαράκλας. Αθήνα: Καρδαμίτσα [«Εκηβόλος» – Ιστοσελίδα για τον Αρχαίο Ελληνικό Πολιτισμό].
- Μαρωνίτης, Δ. Ν. 1994. *Επιλεγόμενα, Νέκρια*. Αθήνα: Στιγμή, 65-66: [«Συνανάγνωση Οδύσσειας και Ιλιάδας»](#) [«Έπεα & γράμματα αρχαιογνωσίας & νεογνωσίας» - Ιστοσελίδα του Λάμπρου Πόλκα].
- 2006. *Ομήρου «Οδύσσεια»*. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ:
- Ραψωδία λ 51-80: [Συνάντηση του νεκρού Ελήνορα με τον Οδυσσέα](#)
 - Ραψωδία φ 437-477: [Μνηστηροφονία](#)
 - Ραψωδία ω 412-437: [Αντίδραση των συγγενών των μνηστήρων στην εξόντωσή τους](#). [GoogleDocs]
- 2009. *Ομήρου «Ιλιάς»*. Μετάφραση, προλεγόμενα, επιλεγόμενα. Αθήνα: Άγρα:
- [Προίμιο «Ιλιάδας»: Α 1-7](#)
 - Ραψωδία Ζ 407-430: [Ομιλία της Ανδρομάχης με τον Έκτορα](#)
 - Ραψωδία Η 417-437: [Αναίρεση των νεκρών](#)
 - Ραψωδία Π 431-683: [Η κηδεία του Σαρπηδόνα](#)
 - Ραψωδία Χ 33-78: [Προτροπή του Πριάμου στον Έκτορα να μη μονομαχήσει με τον Αχιλλέα](#)
 - Ραψωδία Χ 330-411: [Αικισμός του Έκτορα](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Ραμωδία Ψ 59-107: [Συνάντηση του νεκρού Πατρόκλου με τον ενύπνιο Αχιλλέα.](#)
 - Ραμωδία Ψ 154-261: [Η κηδεία του Πατρόκλου](#)
 - Ραμωδία Ω 576-803: [Η κηδεία του Έκτορα](#) [GoogleDocs].
- 2012. Σοφοκλής. «Αίας». Μετάφραση, επιλεγόμενα. Αθήνα: ΜΙΕΤ. Απόσπασμα.
- 2014. Σοφοκλής. «Αντιγόνη»: [στ. 162-210](#). Αθήνα: υπό έκδοση [GoogleDocs].
- Μαρωνίτης, Δ. & Λ. Πόλκας. 2007. «[Αρχαϊκή Επική Ποίηση: Από την Ιλιάδα στην Οδύσσεια](#)». Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ/ ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]
- Μαυρόπουλος, Θ. 2008. *Ευριπίδης. «Ηλέκτρα»*. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος. Απόσπασμα: [«Ηλέκτρα» στ. 880-905](#) [GoogleDocs].
- 2008. *Ευριπίδης. «Ρήσος»*. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος. Απόσπασμα: [«Ρήσος» στ. 487-517](#) [GoogleDocs].
- «Μνημοσύνη»: Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας – Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας:
- Ηρόδοτος, [«Ιστορίες» 9.76.1-9.79.2](#). Στο *Ηροδότου «Ιστορία»*. ΟΥΡΑΝΙΑ-ΚΑΛΜΙΟΠΗ. 1995. Μετάφραση Η. Σπυρόπουλος. Αθήνα: Γκοβόστης.
- Ξενοφών, [«Ελληνικά» 1.1.1.-1.1.26](#). Στο *Ξενοφώντος «Ελληνικά»*. 2012 [1966]. Μετάφραση Ρ. Ρούφος. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Μπαζάκου – Μαραγκουδάκη, Στ. 1996. *Αρχαία Ελληνική Τραγωδία. Σοφοκλής. «Αντιγόνη»*: [στ. 162-210](#). Αθήνα: Dian Books.
- Μπάρμπας, Ι. 2003. *Λυρική ποίηση: Τυρταίος, «Υποθήκη για την πατρίδα» 10.1-14 & 15-32*. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- Παναγιωτόπουλος, Ν. 2006. *Σοφοκλή «Αντιγόνη»*: [στ. 162-210](#). Επίδαυρος: Η νέα ΣΚΗΝΗ – Θέατρο Οδού Κυκλάδων [GoogleDocs].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Παπαχατζής, Ν. 1974. *Παυσανίου «Ελλάδος Περιήγησις»*. Αττικά. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών. Απόσπασμα: [«Ελλάδος Περιήγησις»](#). Αττικά, 1.32.5.

Perseus Digital Library – Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα:

-Αισχύλος, [«Επτά επί Θήβας»](#), στ. 1-38. Στο *Aeschylus in two volumes*. 1926. Engl. translation Herbert Weir Smyth. Cambridge, Mass., Harvard University Press / London, William Heinemann, Ltd.

-Δημοσθένης, [«Περί της παραπροσβείας»](#) 246. Στο *Demosthenis. Orationes*. I-III. 1903. Ed. S. H. Butcher. Oxford: Clarendon Press.

-Διόδωρος Σικελιώτης, [«Βιβλιοθήκη»](#) 16.25.1. Στο *Diodorus of Sicily in Twelve Volumes*. Vol. 4-8. 1989. Engl. translation C. H. Oldfather. Cambridge, Mass.: Harvard University Press / London: William Heinemann, Ltd.

-Διονύσιος Αλικαρνασσεάς, [«Περί συνθέσεως ονομάτων»](#) 1. Στο *Dionysii Halicarnasei Quae Exstant*, v. VI. 1904. *Dionysius of Halicarnassus*. Ed. Ludwig Radermacher. Leipzig: In Aedibus B. G. Teubneri.

-Ευριπίδης, [«Ηλέκτρα»](#), στ. 1-49. Στο *Euripidis Fabulae*, v. II & III. 1913. Ed. Gilbert Murray. Oxford: Oxford Clarendon Press.

-Θουκυδίδης, [«Ιστορίες»](#) 1.1. Στο *Thucydides. Historiae* I-II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford: Oxford University Press.

-Λυκούργος, [«Κατά Λεωκράτους»](#) 1.1. Στο *Minor Attic Orators in two volumes*, v. 2. 1962. Engl. translation by J. O. Burt. Cambridge, MA, Harvard University Press / London, William Heinemann Ltd.

-Όμηρος, [«Ιλιάδα»](#) A 1-610. Στο *Homeri Opera in five volumes*. 1920. Ed. D. B. Munro – T. W. Allen. Oxford: Oxford University Press.

-Όμηρος, [«Οδύσσεια»](#) α 1-444. Στο *The Odyssey* I-II. 1919. Engl. translation A.T. Murray. Cambridge, MA., Harvard University Press / London, William Heinemann, Ltd.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Πλάτων, [«Νόμοι» 1.624a](#). Στο *Platonis Opera*. 1903. Ed. John Burnet. Oxford: Oxford University Press.
- Πλούταρχος, [«Βίοι Δέκα ρητόρων»: 1. Αντιφών](#). Στο *Plutarch. Moralia*. I-VII, v. 5. 1893. Ed. G. N. Bernardakis. Leipzig: Teubner.
- Σοφοκλής, [«Αίας», στ. 1-35](#). Στο *Sophocles. Vol 2: Ajax. Electra. Trachiniae. Philoctetes*. 1913. Engl. translation F. Storr. The Loeb Classical Library, 21. Francis Storr. London; New York. William Heinemann Ltd.; The Macmillan Company.
- [Τυρταίος](#). Στο *Elegy and Iambus*. 1931. Engl. translation J. M. Edmonds. Cambridge, MA. Harvard University Press / London. William Heinemann Ltd.
- Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας:
- Δημοσθένης, [«Επιτάφιος» 1-5](#). Στο *Demosthenis Orationes I–III*. 1903–31 [ανατ. 1960–66]. Ed. S. H. Butcher & W. Rennie. Oxford: Clarendon Press.
- Λυσίας, [«Επιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς» 1-3, 7](#). Στο *Lysias*. 1930. Ed. W.R.M. Lamb. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press / London: William Heinemann Ltd.
- Σοφοκλής, [«Αντιγόνη»](#). Στο *Sophoclis Fabulae*. 1907. Ed. A.C. Pearson. Oxford: Clarendon Press.
- Ρούσσο, Τ. 1973. *Αισχύλου Τραγωδίες*. Αθήνα: Πλειάς.
- Ρούφος, Ρ. 2000. *Ξενοφώντος «Ελληνικά»*, τόμ. 1. Αθήνα: Ωκεανίδα. Απόσπασμα: [«Ελληνικά» 1.7.16-1.7.23](#) [GoogleDocs].
- Σκουτερόπουλος, Ν. Μ. 2002. *Πλάτων. «Πολιτεία»*. Εισαγωγικό σημείωμα, μετάφραση, ερμηνευτικά σημειώματα. Αθήνα: Πόλις. Απόσπασμα: [«Πολιτεία» 469c-e](#) [GoogleDocs].
- 2011. *Θουκυδίδη, «Ιστορία»*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Αθήνα: Πόλις. Απόσπασμα: [«Ιστορία» 4.97-98, 5.74.1-3, 1.126.3-12](#) & [1.138.3-6](#) [GoogleDocs].
- Τοπούζης, Κ. 1993. *Ευριπίδης. Ικέτιδες*. Αθήνα: Επικαιρότητα. **Απόσπασμα:**

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φιλολογική ομάδα Κάκτου. 1994. *Δημοσθένης*. «Περί της Παραπροσβείας». Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Αθήνα: Κάκτος. Απόσπασμα: [«Περί της Παραπροσβείας» 246-249](#) [GoogleDocs].

— 1995. *Πλούταρχος*. «*Ηθικά*», τόμ. 22. Αθήνα: Κάκτος. Απόσπασμα: [«Ηθικά». Βίοι των δέκα ρητόρων: Αντιφών](#) [GoogleDocs].

— 1998. *Διόδωρος Σικελιώτης*. «*Βιβλιοθήκη*», τόμ. 12. Αθήνα, Κάκτος. Απόσπασμα: [«Βιβλιοθήκη» 25.1-3](#) [GoogleDocs].

— 2003. *Διονύσιος Αλικαρνασσίας*. «*Περί συνθέσεως ονομάτων*», τόμ. 16. Αθήνα: Κάκτος. Απόσπασμα: [«Περί συνθέσεως ονομάτων», 18](#) [GoogleDocs].

Χουρμουζιάδης, Ν. Χ. 2000. *Ευριπίδη «Φοίνισσες»*. Αθήνα: Στιγμή. Απόσπασμα: [«Φοίνισσες», στ. 1584-1709](#) [GoogleDocs].

Χρηστομάνος, Κ. 1942 [1912]. *Σοφοκλέους «Αντιγόνη»*: [στ. 162-210](#). Αθήνα: ΦΕΞΗ.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

α. [Ο “νεκρώσιμος νόστος” αμερικανού στρατιώτη στην πατρίδα του](#). [GoogleDocs].

β. [Κακοποίηση αφγανών ανταρτών από αμερικανούς στρατιώτες](#). [GoogleDocs].

Φωτογραφίες / Εικόνες

[«Έντιμοι και άτιμοι νεκροί»](#) [πηγή: Flickr - Photo Sharing]

Ιστοσελίδες

“Ancient-dromena” – Αρχαία Ελληνική Γραμματεία [Ιστολόγιο του Τ. Πάσχου]:

-[Εισαγωγή στην «Ηλέκτρα» του Ευριπίδη](#), 22/10/2009

-[Εισαγωγή στις «ΙΚέτιδες» του Ευριπίδη](#), 31/10/2009

-[Εισαγωγή στις «Φοίνισσες» του Ευριπίδη](#), 15/11/2009

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

-[Εισαγωγή στον «Ρήσο» του Ευριπίδη](#), 24/09/2010.

[«Γεννάδειο Πειραματικό»](#) [Προσωπικό ιστολόγιο του δημιουργού του σεναρίου Λάμπρου Πόλκα για τα φιλολογικά μαθήματα].

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

Μαρωνίτης, Δ. Ν. [«Είδωλα καμώντων](#): Δύο διάσημες και συγγενικές σκηνές από την Ιλιάδα και από την Οδύσσεια», εφημ. «Το Βήμα», 19/08/1998.

[Perseus Digital Library](#) [Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα]

[Σοφοκλέους, «Αντιγόνη» - Ανάλυση](#) [πηγή: «Εκηβόλος» – Ιστοσελίδα για τον Αρχαίο Ελληνικό Πολιτισμό].

[Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#) [πηγή: Εθνικό Θέατρο].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Α΄ Φάση: Εισαγωγή

Δραστηριότητα 1η: *Τίτλος: «Παρακολούθηση βίντεο». Ρόλοι: εκπαιδευτικός. Πόροι: βίντεο στα έγγραφα Google. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 20 λεπτά (1η ώρα: Τετάρτη).*

Περιγραφή: στην εισαγωγική αυτή δραστηριότητα ο εκπαιδευτικός, προκειμένου να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να προκαλέσει αντιδράσεις τους, τους εξοικείωσε με τη διαχρονική παρουσία του διπλού θέματος (της τιμής και της ατίμωσης του νεκρού), που τους είναι γνωστό ως διδαγμένο από την «Αντιγόνη». Προβλήθηκαν έτσι, ως αφορμή, δύο σύντομα βίντεο που περιελάμβαναν σκηνές απόδοσης τιμών και κακοποίησης νεκρών πολεμιστών από τη σύγχρονη επικαιρότητα. Συγκεκριμένα, στο [πρώτο βίντεο](#) προβλήθηκε ο «νεκρώσιμος νόστος» ενός αμερικανού στρατιώτη από το Αφγανιστάν στην πατρίδα του, τις ΗΠΑ, ενώ στο [δεύτερο βίντεο](#) εμφανιζόταν η κακοποίηση νεκρών αφγανών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανταρτών από αμερικανούς στρατιώτες. Ο εκπαιδευτικός σύστησε και σχολίασε, όπου και όταν χρειαζόταν, το περιεχόμενο των δύο βίντεο κατά τη διάρκεια της προβολής τους.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα αυτή δεν αξιολογήθηκε.

Δραστηριότητα 2η: *Τίτλος: «Συζήτηση». Ρόλοι: μαθητές σε ολομέλεια. Πόροι: βίντεο στα έγγραφα Google, έντυπες σημειώσεις. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 25 λεπτά (1η ώρα: Τετάρτη).*

Περιγραφή: οι μαθητές, με βάση κατευθυντήριες ερωτήσεις του εκπαιδευτικού, διατύπωσαν προφορικά εντυπώσεις και κρίσεις από την προηγούμενη παρακολούθηση των δύο βίντεο. Προσπάθεια καταβλήθηκε ώστε οι εντυπώσεις και κρίσεις τους να αφορούνται από (και να σχετίζονται με) διδαγμένα χωρία της «Αντιγόνης», που αναφέρονται στην τιμή που αποδίδεται στον νεκρό Ετεοκλή και στην ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη.

Αξιολόγηση: ο εκπαιδευτικός εκτίμησε την ικανότητα και ετοιμότητα των μαθητών να εντοπίζουν αφενός αναλογίες και διαφορές ανάμεσα σε ένα σύγχρονο και αρχαίο θέμα και να συνδέουν αφετέρου κειμενικές πληροφορίες, ή αναγνωστικές τους εμπειρίες με εικονικές αναπαραστάσεις.

Δραστηριότητα 3η: *Τίτλος: «Σύσταση νέου θέματος». Ρόλοι: εκπαιδευτικός. Πόροι: έγγραφα Google, flickr. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 45 λεπτά (2η ώρα: Παρασκευή).*

Περιγραφή: ο εκπαιδευτικός σύστησε το θέμα του σεναρίου και παρουσίασε αναλυτικά το ψηφιακό υλικό των δραστηριοτήτων που επρόκειτο να εκτελέσουν οι μαθητές σε ομάδες, καθώς επίσης τα μέσα και τον τρόπο αξιολόγησής τους. Θύμισε επίσης στους μαθητές τους λογαριασμούς που ήδη είχαν για πρόσβαση στα έγγραφα Google και στις εικόνες στο Flickr, καθώς επίσης τα σχήματα των ομάδων εργασίας, με τα οποία οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι από προηγούμενες δραστηριότητές τους. Οι είκοσι δύο (22), συγκεκριμένα μαθητές της τάξης, χωρίστηκαν σε τέσσερις (4)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ομάδες των τεσσάρων και δύο (2) των τριών. Κάθε ομάδα είχε έναν συντονιστή, ο οποίος είχε αυξημένες πρωτοβουλίες στη διαχείριση των κειμένων. Οι μαθητές, ενταγμένοι στις ομάδες τους, υπέβαλαν ερωτήσεις σε ό,τι δεν καταλάβαιναν και δοκίμασαν οι ίδιοι την πρόσβαση στο ψηφιακό υλικό των εγγράφων Google και των εικόνων στο Flickr.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα αυτή δεν αξιολογήθηκε.

Β' Φάση: Καταβολές της τιμής και της ατίμωσης του νεκρού σε κείμενα και αναπαραστάσεις της αρχαϊκής εποχής

Δραστηριότητα 4η: *Τίτλος:* «Μελέτη-επεξεργασία-σύνταξη εικονογραφημένων κειμένων από την ομηρική και αρχαϊκή λυρική ποίηση». *Ρόλοι:* μαθητές σε ομάδες. *Πόροι:* έγγραφα Google, Flickr. *Χώρος:* κατ' οίκον. *Διάρκεια:* Παρασκευή-Τετάρτη.

Περιγραφή: Οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες, με βάση γραπτές οδηγίες του εκπαιδευτικού τις οποίες είχαν και είχαν επίσης αναρτηθεί στα έγγραφα Google, μελέτησαν κατ' οίκον το υλικό που τους αναλογούσε, το επεξεργάστηκαν και εκπόνησαν τις εξής εργασίες στα έγγραφα Google:

Η πρώτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένα από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα της «Ιλιάδας» ([την κηδεία του Σαρπηδόνα](#), [του Πατρόκλου](#) και [του Έκτορα](#)) συντάξε μικροκείμενο με τον τίτλο «Η τιμή του νεκρού στην *Ιλιάδα* και στην *Αντιγόνη*», συγκρίνοντας τις ιλιαδικές σκηνές με χωρία του σοφοκλείου έργου, που αναφέρονται στην απόδοση νεκρικών τιμών στον Ετεοκλή. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «[έντιμοι και άτιμοι νεκροί](#)» και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η δεύτερη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένα από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα της «Ιλιάδας» ([το προοίμιο](#), και [τον αικισμό του Έκτορα](#) από τον Αχιλλέα) συντάξε μικροκείμενο με τον τίτλο «Η ατίμωση του νεκρού στην *Ιλιάδα*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και την *Αντιγόνη*», συγκρίνοντας τις ιλιαδικές σκηνές με στίχους του σοφόκλειου έργου, που αναφέρονται στον ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «[έντιμοι και άτιμοι νεκροί](#)» και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η τρίτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένα από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα της «Ιλιάδας» ([τη συνάντηση του νεκρού Πατρόκλου με τον ενύπιο Αχιλλέα](#)) και «Οδύσσειας» ([του νεκρού Ελήνορα με τον Οδυσσέα](#) στον κάτω κόσμο) συνέταξε μικροκείμενο, με τον τίτλο «Συναντήσεις νεκρών με ζωντανούς: από την *Ιλιάδα* και την *Οδύσσεια* στην *Αντιγόνη* του Σοφοκλή», συγκρίνοντας το ιλιαδικό και το οδυσειακό επεισόδιο με στίχους του σοφόκλειου έργου, που αναφέρονται στην τιμή που αποδίδεται στον νεκρό Ετεοκλή και την ατίμωση που προβλέπεται για τον νεκρό Πολυνείκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «[έντιμοι και άτιμοι νεκροί](#)» και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η τέταρτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό χωρίο από την «Ιλιάδα» ([την προτροπή του Πριάμου στον Έκτορα να μη μονομαχήσει με τον Αχιλλέα](#)) και μια ελεγεία του Τυρταίου ([την Υποθήκη για την πατρίδα](#)) συνέταξε μικροκείμενο με τον τίτλο «Τιμή και ατίμωση του νεκρού: από τα ομηρικά έπη στη λυρική ποίηση», συγκρίνοντας τα δύο αυτά χωρία με στίχους του σοφόκλειου έργου, που αναφέρονται στον ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «[έντιμοι και άτιμοι νεκροί](#)» και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η πέμπτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα από την «Ιλιάδα» (την [ομιλία της Ανδρομάχης με τον Έκτορα](#) και την

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάιρεση των νεκρών από Αχαιούς και Τρώες) συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Εξαιρέσεις στον κανόνα της ατίμωσης του νεκρού», συγκρίνοντας τα δύο αυτά κείμενα με στίχους του σοφόκλειου έργου, που αναφέρονται στην τιμή που αποδίδεται στον νεκρό Ετεοκλή και την ατίμωση που προβλέπεται για τον νεκρό Πολυνείκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «έντιμοι και άτιμοι νεκροί» και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η έκτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα από την «Οδύσσεια» (τη μνηστηροφονία και την αντίδραση των συγγενών των μνηστήρων στην εξόντωσή τους), συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Σκηνές αχαλίνωτης βίας στη μνηστηροφονία: από την *Οδύσσεια* στην *Αντιγόνη*», συγκρίνοντας τα δύο αυτά κείμενα με στίχους του σοφόκλειου έργου, που αναφέρονται στην τιμή που αποδίδεται στον νεκρό Ετεοκλή και την ατίμωση που προβλέπεται για τον νεκρό Πολυνείκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «έντιμοι και άτιμοι νεκροί» και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Δραστηριότητα 5η: *Τίτλος: «Ανατροφοδότηση». Ρόλοι: εκπαιδευτικός. Πόροι: έγγραφα Google, Flickr. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 20 λεπτά (3η ώρα: Τετάρτη).*

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός, έχοντας ελέγξει συστηματικά τα συνταγμένα εικονογραφημένα κείμενα των έξι ομάδων και συνεχίζοντας, διά ζώσης τώρα, τις εξ αποστάσεως παρεμβάσεις στις εργασίες τους, επεσήμανε αβλεψίες και παραναγνώσεις δίνοντας οδηγίες για διορθώσεις.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα δεν αξιολογήθηκε.

Δραστηριότητα 6η: *Τίτλος: «Βελτίωση συνταγμένων κειμένων». Ρόλοι: μαθητές σε ομάδες. Πόροι: έγγραφα Google, Flickr. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 25 λεπτά (4η ώρα: Τετάρτη).*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιγραφή: Οι μαθητές, με βάση την ανατροφοδότηση που πήραν από τον εκπαιδευτικό, προέβησαν σε βελτιώσεις και διορθώσεις των κειμένων που έχουν συντάξει.

Αξιολόγηση: Όταν οι μαθητές ολοκλήρωσαν τις δραστηριότητες της φάσης αυτής αξιολογήθηκαν ηλεκτρονικά, μέσω των εγγράφων Google, με κοινή κλίμακα κριτηρίων επίδοσης ως προς: α) τη [διαδικασία μάθησης ανά μαθητή](#), β) το [αποτέλεσμα μάθησης ανά ομάδα](#).

Γ' Φάση: Προβολές του θέματος της τιμής και ατίμωσης του νεκρού σε κείμενα και αναπαραστάσεις της κλασικής και μετακλασικής εποχής.

Δραστηριότητα 7η: *Τίτλος:* «Παρουσίαση νέας ενότητας». *Ρόλοι:* εκπαιδευτικός. *Πόροι:* έγγραφα Google, Flickr. *Χώρος:* εργαστήριο πληροφορικής. *Διάρκεια:* 45 λεπτά (5η ώρα: Παρασκευή).

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός παρουσίασε στους μαθητές τη νέα φάση των δραστηριοτήτων που θα εκτελούσαν με τις ίδιες ομάδες. Επίσης, οι μαθητές, ενταγμένοι στις ομάδες τους, υπέβαλλαν ερωτήσεις σε ό,τι δεν αντιλαμβάνονταν και δοκίμασαν οι ίδιοι την πρόσβαση στο ψηφιακό υλικό των εγγράφων Google και των εικόνων στο Flickr.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα δεν αξιολογήθηκε.

Δραστηριότητα 8η: *Τίτλος:* «Μελέτη-επεξεργασία-σύνταξη εικονογραφημένων κειμένων της αττικής πεζογραφίας». *Ρόλοι:* μαθητές σε ομάδες. *Πόροι:* έγγραφα Google, Flickr. *Χώρος:* κατ' οίκον. *Διάρκεια:* Παρασκευή-Τετάρτη.

Περιγραφή: Οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες, με βάση γραπτές οδηγίες του εκπαιδευτικού που ήδη κατείχαν και είχαν επίσης αναρτηθεί στα έγγραφα Google, μελέτησαν κατ' οίκον το υλικό που τους αναλογούσε, το επεξεργάστηκαν και εκπόνησαν τις εξής εργασίες στα έγγραφα Google:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η πρώτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένα από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα από την «Ιστορία» του Θουκυδίδη ([4.97-98](#) & [5.74.1-3](#)), συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Διεκδίκηση του δικαιώματος της αναίρεσης νεκρών», συγκρίνοντας τα ιστορικά γεγονότα του Θουκυδίδη με στίχους του σοφόκλειου έργου, που αναφέρονται στην έντιμη ταφή του νεκρού Ετεοκλή και την ατίμωση του νεκρού Πολυνεΐκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «[έντιμοι και άτιμοι νεκροί](#)» και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η δεύτερη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένα από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα από τον Πλούταρχο («[Ηθικά](#)»), τον Διόδωρο Σικελιώτη («[Βιβλιοθήκη](#)») και τον Ξενοφόντα («[Ελληνικά](#)») συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Ψηφίσματα για τους απόβλητους νεκρούς: προδότες και ιερόσυλους», συγκρίνοντας τις σχετικές αποφάσεις με στίχους του σοφόκλειου έργου που αναφέρονται στην ατίμωση του νεκρού Πολυνεΐκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «[έντιμοι και άτιμοι νεκροί](#)» και τις εντάσσουν με λεζάντες στο κείμενο που έχουν συντάξει.

Η τρίτη ομάδα, μελετώντας αποσπάσματα από τους «Επιταφίους» των Θουκυδίδη ([2.34](#) & [2.37](#), σε μετάφραση [εδώ](#)), Λυσία ([2.1-3](#), [2.7](#)), και Δημοσθένη ([60.1-5](#)), συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Ο *πάτριος νόμος* της τιμής των νεκρών στους Επιτάφιους λόγους», συγκρίνοντας εθμικές διαδικασίες της ταφής των θανόντων πολεμιστών στην κλασική εποχή, με στίχους του σοφόκλειου έργου που αναφέρονται στην απόδοση τιμών στον νεκρό Ετεοκλή. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «[έντιμοι και άτιμοι νεκροί](#)» και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η τέταρτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένα από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα από την «Ιστορία» του Θουκυδίδη ([1.126.3-12](#) & [1.138.3-6](#)) και τον ρήτορα Λυκούργο ([«Κατά Λεωκράτους»](#)) συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Εφαρμογές αποφάσεων για τους προδότες και τους ιερόσυλους», συγκρίνοντας το περιεχόμενο των αποσπασμάτων με στίχους του σοφόκλειου έργου που αναφέρονται στην ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο [«έντιμοι και άτιμοι νεκροί»](#) και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η πέμπτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό απόσπασμα από τον Πλάτωνα ([«Πολιτεία»](#)), του περιηγητή Πausanias ([«Αττικά»](#)) και απόσπασμα στο διαδίκτυο από τις [«Ιστορίες»](#) του Ηροδότου, συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Ηθική και ιδεολογήματα για τον ατιμασμένο νεκρό», συγκρίνοντας τα σχετικά κείμενα με στίχους του σοφόκλειου έργου που αναφέρονται στην τιμή που αποδίδεται στον νεκρό Ετεοκλή σε αντίθεση προς την ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο [«έντιμοι και άτιμοι νεκροί»](#) και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η έκτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένα από τον εκπαιδευτικό αποσπάσματα του Πλάτωνα ([«Νόμοι»](#)), του Διονυσίου Αλικαρνασσεά ([«Περί συνθέσεως ονομάτων»](#)) και του Δημοσθένη ([«Περί της Παραπροσεβείας»](#)), συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Πρόσθετες μαρτυρίες που δικαιολογούν το διάγγελμα του Κρέοντα για τον Πολυνείκη στην *Αντιγόνη*», συγκρίνοντας τα σχετικά κείμενα με στίχους του σοφόκλειου έργου που αναφέρονται στην ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη. Εντόπισε, επίσης, σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο [«έντιμοι και άτιμοι νεκροί»](#) και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δραστηριότητα 9η: *Τίτλος: «Ανατροφοδότηση». Ρόλοι: εκπαιδευτικός. Πόροι: έγγραφα Google, Flickr. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 20 λεπτά (6η ώρα: Τετάρτη).*

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός, έχοντας ελέγξει συστηματικά τα συνταγμένα εικονογραφημένα κείμενα των έξι ομάδων και συνεχίζοντας διά ζώσης τώρα τις εξ αποστάσεως παρεμβάσεις στις εργασίες τους, επεσήμανε αβλεψίες και παραναγνώσεις δίνοντας οδηγίες για διορθώσεις.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα δεν αξιολογήθηκε.

Δραστηριότητα 10η: *Τίτλος: «Βελτίωση συνταγμένων κειμένων». Ρόλοι: μαθητές σε ομάδες. Πόροι: έγγραφα Google, Flickr. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 25 λεπτά (6η ώρα: Τετάρτη).*

Περιγραφή: Οι μαθητές, με βάση την ανατροφοδότηση που πήραν από τον εκπαιδευτικό, προέβησαν σε βελτιώσεις και διορθώσεις των κειμένων που είχαν συντάξει.

Αξιολόγηση: Όταν οι μαθητές ολοκλήρωσαν τις δραστηριότητες της φάσης αυτής αξιολογήθηκαν ηλεκτρονικά, μέσω των εγγράφων Google, με κοινή κλίμακα κριτηρίων επίδοσης ως προς: α) [τη διαδικασία μάθησης ανά μαθητή](#), β) [το αποτέλεσμα μάθησης ανά ομάδα](#).

Δ' Φάση: Προβολές του θέματος της τιμής και ατίμωσης του νεκρού στο αρχαιοελληνικό δράμα.

Δραστηριότητα 11^η: *Τίτλος: «Παρουσίαση νέας ενότητας». Ρόλοι: εκπαιδευτικός. Πόροι: έγγραφα Google, Flickr, ιστοσελίδα του Εθνικού θεάτρου. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 45 λεπτά (7η ώρα: Παρασκευή).*

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός παρουσίασε στους μαθητές τη νέα φάση των δραστηριοτήτων που θα εκτελούσαν με τις ίδιες ομάδες. Επίσης, οι μαθητές, ενταγμένοι στις ομάδες τους, υπέβαλλαν ερωτήσεις σε ό,τι δεν αντιλαμβάνονταν και

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

δοκίμασαν οι ίδιοι την πρόσβαση στο ψηφιακό υλικό των εγγράφων Google και των εικόνων στο Flickr.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα δεν αξιολογήθηκε.

Δραστηριότητα 12η. *Τίτλος: «Μελέτη-επεξεργασία-σύνταξη εικονογραφημένων κειμένων της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας». Ρόλοι: μαθητές σε ομάδες. Πόροι: έγγραφα Google, Flickr, ιστοσελίδα του Εθνικού θεάτρου. Χώρος: κατ' οίκον. Διάρκεια: Παρασκευή-Τετάρτη.*

Περιγραφή: Οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες, με βάση γραπτές οδηγίες του εκπαιδευτικού που ήδη κατείχαν και είχαν αναρτηθεί στα έγγραφα Google, μελέτησαν κατ' οίκον το υλικό που τους αναλογούσε, το επεξεργάστηκαν και εκπόνησαν τις εξής εργασίες στα έγγραφα Google:

Η πρώτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό απόσπασμα από την τραγωδία του Αισχύλου «Επτά επί Θήβας», συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Η απόφαση της Αντιγόνης στον Αισχύλο και τον Σοφοκλή», συγκρίνοντας το αισχύλειο απόσπασμα με την απόφαση κυρίως της Αντιγόνης να θάψει τον Ετεοκλή στο έργο του Σοφοκλή. Εντόπισε, επίσης, είτε σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «έντιμοι και άτιμοι νεκροί» είτε φωτογραφίες από σύγχρονες θεατρικές παραστάσεις της τραγωδίας του Αισχύλου, και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η δεύτερη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό απόσπασμα από την τραγωδία του Σοφοκλή «Αίας», συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Από τον Αίαντα στην Αντιγόνη», συγκρίνοντας το σοφοκλείο απόσπασμα από τον «Αίαντα» με τον λόγο της κεντρικής ηρωίδας και το διάταγμα του Κρέοντα στην «Αντιγόνη». Εντόπισε, επίσης, είτε σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο «έντιμοι και άτιμοι νεκροί»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

είτε [φωτογραφίες](#) από σύγχρονες θεατρικές παραστάσεις της τραγωδίας του Σοφοκλή και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η τρίτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό απόσπασμα από την τραγωδία του Ευριπίδη [«Φοίνισσες»](#), συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Κρέων και Αντιγόνη: από τον Σοφοκλή στον Ευριπίδη», συγκρίνοντας, με βάση τις αποφάσεις τους, το ήθος των δύο πρωταγωνιστών στις «Φοίνισσες» και στην «Αντιγόνη». Εντόπισε, επίσης, είτε σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο [«έντιμοι και άτιμοι νεκροί»](#) είτε [φωτογραφίες](#) από σύγχρονες θεατρικές παραστάσεις της τραγωδίας του Ευριπίδη και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η τέταρτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό απόσπασμα από την τραγωδία του Ευριπίδη [«Ικέτιδες»](#), συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Η Αθήνα προστάτιδα του πανελλήνιου νόμου της ταφής των νεκρών», επισημαίνοντας αναλογίες ή διαφορές ανάμεσα στο απόσπασμα του Ευριπίδη και την ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή. Εντόπισε, επίσης, είτε σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο [«έντιμοι και άτιμοι νεκροί»](#) είτε [φωτογραφίες](#) από σύγχρονες θεατρικές παραστάσεις της τραγωδίας του Ευριπίδη και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η πέμπτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό απόσπασμα από την τραγωδία του Ευριπίδη [«Ηλέκτρα»](#), συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Η αισχύνη της ατίμωσης του νεκρού στην *Ηλέκτρα* του Ευριπίδη», επισημαίνοντας αναλογίες ή διαφορές ανάμεσα στο απόσπασμα του Σοφοκλή και την ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή. Εντόπισε, επίσης, είτε σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο [«έντιμοι και άτιμοι νεκροί»](#) είτε [φωτογραφίες](#) από σύγχρονες θεατρικές

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

παραστάσεις της τραγωδίας του Σοφοκλή και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Η έκτη ομάδα, μελετώντας προδιαμορφωμένο από τον εκπαιδευτικό απόσπασμα από την τραγωδία του Ευριπίδη [«Ρήσος»](#), συνέταξε μικροκείμενο με τίτλο «Η επιβίωση ενός ομηρικού αικισμού στην τραγωδία», επισημαίνοντας αναλογίες ή διαφορές ανάμεσα στο απόσπασμα του Ευριπίδη και την ατίμωση του νεκρού Πολυνείκη στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή. Εντόπισε, επίσης, είτε σχετικές εικόνες από τη συλλογή εικονογραφικών αναπαραστάσεων στο Flickr με τίτλο [«έντιμοι και άτιμοι νεκροί»](#) είτε [φωτογραφίες](#) από σύγχρονες θεατρικές παραστάσεις της τραγωδίας του Ευριπίδη και τις ενέταξε με λεζάντες στο κείμενο που είχε συντάξει.

Δραστηριότητα 13η. *Τίτλος: «Ανατροφοδότηση». Ρόλοι: εκπαιδευτικός. Πόροι: έγγραφα Google, Flickr, ιστοσελίδα του Εθνικού θεάτρου. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 20 λεπτά (8^η ώρα: Τετάρτη).*

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός, έχοντας ελέγξει συστηματικά τα συνταγμένα εικονογραφημένα κείμενα των 6 ομάδων και συνεχίζοντας διά ζώσης τις εξ αποστάσεως παρεμβάσεις στις εργασίες τους, επεσήμανε αβλεψίες και παραναγνώσεις δίνοντας οδηγίες για διορθώσεις.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα δεν αξιολογήθηκε.

Δραστηριότητα 14^η. *Τίτλος: «Βελτίωση συνταγμένων κειμένων». Ρόλοι: μαθητές σε ομάδες. Πόροι: έγγραφα Google, Flickr, ιστοσελίδα του Εθνικού θεάτρου. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 25 λεπτά (8η ώρα: Τετάρτη).*

Περιγραφή: Οι μαθητές, με βάση την ανατροφοδότηση που πήραν από τον εκπαιδευτικό, προέβησαν σε βελτιώσεις και διορθώσεις των κειμένων που είχαν συντάξει.

Αξιολόγηση: Όταν οι μαθητές ολοκλήρωσαν τις δραστηριότητες της φάσης αυτής αξιολογήθηκαν ηλεκτρονικά, μέσω των εγγράφων Google, με κοινή κλίμακα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

κριτηρίων επίδοσης ως προς: α) τη διαδικασία μάθησης ανά μαθητή, β) το αποτέλεσμα μάθησης ανά ομάδα

Ε΄ Φάση: Η πρόσληψη της τιμής και ατίμωσης του νεκρού στη νεότερη και σύγχρονη μεταφραστική παραγωγή.

Δραστηριότητα 15η. *Τίτλος: «Παρουσίαση νέας ενότητας». Ρόλοι: εκπαιδευτικός. Πόροι: έγγραφα Google. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 45 λεπτά (9η ώρα: Παρασκευή).*

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός παρουσίασε στους μαθητές τη νέα φάση των δραστηριοτήτων που θα εκτελούσαν με τις ίδιες ομάδες. Επίσης, οι μαθητές, ενταγμένοι στις ομάδες τους, υπέβαλλαν ερωτήσεις σε ό,τι δεν αντιλαμβάνονταν και δοκίμασαν οι ίδιοι την πρόσβαση στο ψηφιακό υλικό των εγγράφων Google.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα δεν αξιολογήθηκε.

Δραστηριότητα 16η. *Τίτλος: «Σύγκριση νεοελληνικών μεταφράσεων της Αντιγόνης του Σοφοκλή». Ρόλοι: μαθητές σε ομάδες. Πόροι: έγγραφα Google. Χώρος: κατ' οίκον. Διάρκεια: Παρασκευή-Τετάρτη.*

Περιγραφή: Οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες, με βάση γραπτές οδηγίες του εκπαιδευτικού που ήδη κατείχαν και είχαν αναρτηθεί στα έγγραφα Google, μελέτησαν κατ' οίκον το υλικό που τους αναλογούσε, το επεξεργάστηκαν και εκπόνησαν τις εξής εργασίες στα έγγραφα Google:

Η πρώτη ομάδα, μελετώντας τις δύο μεταφράσεις (των [Παναγιωτόπουλου](#) και [Μαρωνίτη](#)), που αποδίδουν στη νεοελληνική το διάγγελμα του Κρέοντα στην «Αντιγόνη» (162-210), προέβησαν, σύμφωνα με ζητούμενα των γραπτών οδηγιών, στη σύγκρισή τους. Προέκυψε έτσι ψηφιακό κείμενο με τίτλο: «Οι μεταφράσεις του διαγγέλματος του Κρέοντα στην Αντιγόνη του Σοφοκλή: “Παναγιωτόπουλος-Μαρωνίτης”». Έμφαση δόθηκε στον τρόπο με τον οποίο μεταφράζεται και μεταφέρεται στον αναγνώστη ο λόγος, το ήθος και το ύφος της πολιτικής εξουσίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

όσον αφορά το ζήτημα της τιμής και της ατίμωσης των δύο αδελφών, του Ετεοκλή και του Πολυνείκη.

Η δεύτερη ομάδα, μελετώντας τις δύο μεταφράσεις (των [Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη](#) και [Μύρη](#)), που αποδίδουν στη νεοελληνική το διάγγελμα του Κρέοντα στην «Αντιγόνη» (162-210), προέβησαν, σύμφωνα με ζητούμενα των γραπτών οδηγιών, στη σύγκρισή τους. Προέκυψε έτσι ψηφιακό κείμενο με τίτλο: «Οι μεταφράσεις του διαγγέλματος του Κρέοντα στην *Αντιγόνη* του Σοφοκλή: “Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη- Μύρης”». Έμφαση δόθηκε στον τρόπο με τον οποίο μεταφράζεται και μεταφέρεται στον αναγνώστη ο λόγος, το ήθος και το ύφος της πολιτικής εξουσίας όσον αφορά το ζήτημα της τιμής και της ατίμωσης των δύο αδελφών, του Ετεοκλή και του Πολυνείκη.

Η τρίτη ομάδα, μελετώντας τις δύο μεταφράσεις (των [Χρηστομάνου](#) και [Γρυπάρη](#)), που αποδίδουν στη νεοελληνική το διάγγελμα του Κρέοντα στην «Αντιγόνη» (162-210), προέβησαν, σύμφωνα με ζητούμενα των γραπτών οδηγιών, στη σύγκρισή τους. Προέκυψε έτσι ψηφιακό κείμενο με τίτλο: «Οι μεταφράσεις του διαγγέλματος του Κρέοντα στην *Αντιγόνη* του Σοφοκλή: “Χρηστομάνος-Γρυπάρης”». Έμφαση δόθηκε στον τρόπο με τον οποίο μεταφράζεται και μεταφέρεται στον αναγνώστη ο λόγος, το ήθος και το ύφος της πολιτικής εξουσίας όσον αφορά το ζήτημα της τιμής και της ατίμωσης των δύο αδελφών, του Ετεοκλή και του Πολυνείκη.

Η τέταρτη ομάδα, μελετώντας τις δύο μεταφράσεις (των [Γρυπάρη](#) και [Μαρωνίτη](#)), που αποδίδουν στη νεοελληνική το διάγγελμα του Κρέοντα στην «Αντιγόνη» (162-210), προέβησαν, σύμφωνα με ζητούμενα των γραπτών οδηγιών, στη σύγκρισή τους. Προέκυψε έτσι ψηφιακό κείμενο με τίτλο: «Οι μεταφράσεις του διαγγέλματος του Κρέοντα στην *Αντιγόνη* του Σοφοκλή: “Γρυπάρης-Μαρωνίτης”». Έμφαση δόθηκε στον τρόπο με τον οποίο μεταφράζεται και μεταφέρεται στον

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

αναγνώστη ο λόγος, το ήθος και το ύφος της πολιτικής εξουσίας όσον αφορά το ζήτημα της τιμής και της ατίμωσης των δύο αδελφών, του Ετεοκλή και του Πολυνείκη.

Η πέμπτη ομάδα, μελετώντας τις δύο μεταφράσεις (των [Παναγιωτόπουλου](#) και [Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη](#)), που αποδίδουν στη νεοελληνική το διάγγελμα του Κρέοντα στην «Αντιγόνη» (162-210), προέβησαν, σύμφωνα με ζητούμενα των γραπτών οδηγιών, στη σύγκρισή τους. Προέκυψε έτσι ψηφιακό κείμενο με τίτλο: «Οι μεταφράσεις του διαγγέλματος του Κρέοντα στην *Αντιγόνη* του Σοφοκλή: «Παναγιωτόπουλος-Μπαζάκου Μαραγκουδάκη»». Έμφαση δόθηκε στον τρόπο με τον οποίο μεταφράζεται και μεταφέρεται στον αναγνώστη ο λόγος, το ήθος και το ύφος της πολιτικής εξουσίας όσον αφορά το ζήτημα της τιμής και της ατίμωσης των δύο αδελφών, του Ετεοκλή και του Πολυνείκη.

Η έκτη ομάδα, μελετώντας τις δύο μεταφράσεις (των [Χρηστομάνου](#) και [Μύρη](#)), που αποδίδουν στη νεοελληνική το διάγγελμα του Κρέοντα στην «Αντιγόνη» (162-210), προέβησαν, σύμφωνα με ζητούμενα των γραπτών οδηγιών, στη σύγκρισή τους. Προέκυψε έτσι ψηφιακό κείμενο με τίτλο: «Οι μεταφράσεις του διαγγέλματος του Κρέοντα στην *Αντιγόνη* του Σοφοκλή: «Χρηστομάνου-Μύρης»». Έμφαση δόθηκε στον τρόπο με τον οποίο μεταφράζεται και μεταφέρεται στον αναγνώστη ο λόγος, το ήθος και το ύφος της πολιτικής εξουσίας όσον αφορά το ζήτημα της τιμής και της ατίμωσης των δύο αδελφών, του Ετεοκλή και του Πολυνείκη.

Δραστηριότητα 17η. *Τίτλος: «Ανατροφοδότηση». Ρόλοι: εκπαιδευτικός. Πόροι: έγγραφα Google. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής. Διάρκεια: 20 λεπτά (10^η ώρα: Τετάρτη).*

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός, έχοντας ελέγξει συστηματικά τα συνταγμένα εικονογραφημένα κείμενα των έξι ομάδων και συνεχίζοντας διά ζώσης τώρα τις εξ αποστάσεως παρεμβάσεις στις εργασίες τους, επεσήμανε αβλεψίες και παραναγνώσεις δίνοντας οδηγίες για διορθώσεις.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα δεν αξιολογήθηκε.

Δραστηριότητα 18^η. *Τίτλος:* «Βελτίωση συνταγμένων κειμένων». *Ρόλοι:* μαθητές σε ομάδες. *Πόροι:* έγγραφα Google. *Χώρος:* εργαστήριο πληροφορικής. *Διάρκεια:* 25 λεπτά (11η ώρα: Τετάρτη).

Περιγραφή: Οι μαθητές, με βάση την ανατροφοδότηση που πήραν από τον εκπαιδευτικό, προέβησαν σε βελτιώσεις και διορθώσεις των κειμένων που είχαν συντάξει.

Αξιολόγηση: Όταν οι μαθητές ολοκλήρωσαν τις δραστηριότητες της φάσης αυτής αξιολογήθηκαν ηλεκτρονικά, μέσω των εγγράφων Google, με κοινή κλίμακα κριτηρίων επίδοσης ως προς: α) [τη διαδικασία μάθησης ανά μαθητή](#), β) [το αποτέλεσμα μάθησης ανά ομάδα](#).

Δραστηριότητα 19^η. *Τίτλος:* «Ανάρτηση εργασιών στο ιστολόγιο». *Ρόλοι:* μαθητές σε ομάδες. *Πόροι:* έγγραφα Google, ιστολόγιο μαθήματος.

Περιγραφή: οι μαθητές, αφού ολοκλήρωσαν την επιμέλεια των εργασιών τους ανά ομάδες, τις ανάρτησαν, με πρωτοβουλία του συντονιστή κάθε ομάδας, στο [ιστολόγιο](#) του μαθήματος.

Αξιολόγηση: η δραστηριότητα αυτή δεν αξιολογήθηκε.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Β' ΦΑΣΗ

[Οδηγίες για την 1^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για τη 2^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 3^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 4^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 5^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 6^η ομάδα](#)

Γ' ΦΑΣΗ

[Οδηγίες για την 1^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για τη 2^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 3^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 4^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 5^η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 6^η ομάδα](#)

Δ' ΦΑΣΗ

[Οδηγίες για την 1η ομάδα](#)

[Οδηγίες για τη 2η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 3η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 4η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 5η ομάδα](#)

[Οδηγίες για την 6η ομάδα](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο θα μπορούσε να εμπλουτιστεί με προβολές του διπλού θέματος της τιμής και της ατίμωσης του νεκρού από τη νεότερη και σύγχρονη ιστορία. Μέρη, επίσης, του σεναρίου, όπως αυτό της Γ΄ Φάσης, θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν, εκτός από κείμενα της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας ή εικόνες από νεότερες και σύγχρονες παραστάσεις τους, και σχετικά βίντεο.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Τα ζητήματα-προβλήματα που προέκυψαν από την εφαρμογή του σεναρίου αναφέρονται στην προηγούμενη ενότητα «διδασκτικές πρακτικές».

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bloome, D, & A. Egan-Robertson. 2004. The Social Construction of Intertextuality in Classroom Reading and Writing Lessons. Στο N. Stuart-Faris & D. Bloome (επιμ.), *Uses of Intertextuality in Classroom and Educational Research*. Greenwich: Information Age Pub, 17-64.

Burian, P. 1997. Myth into *mythos*: The Shaping of the Tragic Plot. Στο P. E. Easterling (επιμ.), *The Cambridge Companion to Greek Tragedy*. Cambridge: Cambridge University Press, 178-208.

Conner, N. 2008. *Google Apps: The Missing Manual*. O'Reilly Media.

Denton, D. W. 2012. Enhancing Instruction through Constructivism, Cooperative Learning, and Cloud Computing. *TechTrends*, 56(4): 34-41.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Educause Learning Initiative. 2008. 7 things you should know about Google Apps.

[Προσπελάστηκε στις 25/4/2014]:

<http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI7035.pdf>

Griffith, M. 2000. *Sophocles. Antigone*. Cambridge: Cambridge University Press.

Harris, Ed. 2006. Antigone the Lawyer or the Ambiguities of Nomos. Στο *Democracy and the Rule of Law in Classical Athens: Essays on Law, Society, and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 41-80.

Hester, D. A. 1971. Sophocles the Unphilosophical: A Study in the *Antigone*. *Mnemosyne* 24.1, 11-59.

Kawalko Roselli, D. 2006. Polyneices' Body and His Monument: Class, Social Status, and Funerary Commemoration in Sophocles' "Antigone". Στο *Antigone's Answer: Essays on Death and Burial, Family and State in Classical Athens*. *Helios* 33 Supplement, 135-177.

Kristeva, J. 1980 [1967]. Word, Dialogue and Novel. Στο L. S. Roudiez (επιμ.), *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*, μτφρ. Th. Gora, Al. Jardine & L. S. Roudiez. New York: Columbia University Press, 64-91.

Mendelsohn, D. 2013. Unburied: Tamerlan Tsarnaev and the Lessons of Greek Tragedy. *The New Yorker*. [Προσπελάστηκε στις 25/4/2014]: <http://www.newyorker.com/online/blogs/books/2013/05/unburied-tamerlan-tsarnaev-and-the-lessons-of-greek-tragedy.html>

Οδηγίες, 2008-2009. *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο γενικό λύκειο*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-Π.Ι.-ΟΕΔΒ.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Oudemans, C. W., & Lardinois, A.P.M.H. 1987. *Tragic Ambiguity. Anthropology, Philosophy and Sophocles' Antigone*. Leiden: Brill.
- Oxnevad, S. 2013. 6 Powerful Google Docs Features to Support the Collaborative Writing Process. [Προσπελάστηκε στις 25/4/2014]:
<http://www.tesl-ej.org/wordpress/issues/volume14/ej55/ej55m1>
- Rosivach, V. 1983. On Creon, Antigone, and Not Burying the Dead. *Rheinisches Museum für Philologie* 126: 193–211.
- Shapiro, H. A. 2006. The Wrath of Creon: Withholding Burial in Homer and Sophocles. Στο *Antigone's Answer: Essays on Death and Burial, Family and State in Classical Athens*. *Helios* 33 Supplement, 119-134.
- Steiner, G. 2001. *Οι Αντιγόνηες*, μτφρ. Β. Μάστορης - Π. Μπουρλάκης. Αθήνα: Καλέντης.
- Tritle, L. 2000. *From Melos to My Lai: War and Survival*. London/New York: Routledge.
- Weiss-Krejci, E. 2013. The Unburied Dead. Στο S. Tarlow and Liv Nilsson Stutz (eds.). *The Oxford Handbook of the Archaeology of Death and Burial*. Oxford Handbooks in Archaeology. Oxford: Oxford University Press, 281-301.
- Zhou, W., Simpson, E., & Pinette Domizi, D. 2012. Google Docs in an Out-of-Class Collaborative Writing Activity. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 24.3, 359-375.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ